

ACC. N:R. 5761

Landskap: ..... Smål. .... Upptecknat av: ..... Lage Nilsson
Härad: ..... S. Möre ..... Adress: ..... Gårdby
Socken: ..... Mortorp ..... Berättat av: Aug. & Manda Johansson
Uppteckningsår: ..... 1938 ..... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

SÄGNEN FRÅN KARNA BERG

- Om en flicka som blev berg-
tagen (sid. 2 - 5)

- och

KÖLMANNA-PELLEN

- En tjuv och missdådare (sid. 6 - 11)

samt

Meddelarupplysningar (sid. 12)

med tillägg:

Om marknadsliv m.m. (sid. 13 - 15)

15 s.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5761

Landskap: ..... SmåL. .... Upptecknat av: ..... Lage Nilsson .....
Härad: ..... S. Möre ..... Adress: ..... Gårdby .....
Socken: ..... Mortorp ..... Berättat av: ..... Aug. & Manda Johansson .....
Uppteckningsår: ..... 1938 ..... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

SÄGNEN FRÅN KARNA BERG

Det var en flicka, som hette Karna, som blev bergtagen av "trullen" i Karna berg, för det bodde trull där. Hon blev senare återtagen igen ifrån dem, vid Brudhylltabron, när hon skulle vigas med ett troll. Men hon var alltid en smula egendomlig, och var aldrig som hon skulle, efter det att hon hade varit i Karna berg. Det är efter denna flickan, som Karna berg har namnet.

Att hon överhuvud taget kunde komma tillbaka till de sina från trollen igen, med det tillgick det på så sätt, att hennes mor hade hört henne i berget. Och till modern hade hon då sagt att den och den dagen, som hon uppgav, skulle hon vigas med ett troll, och de skulle rida till Stensberg. Hon sade att de skulle rida över Brudhylltabron. Hon talade om själv för modern, hur de skul-

Beträff. upplysningar om meddelarna, se sid. 12!

ACC. N:R. 5761

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Mortorp Berättat av: Aug. & Manda Johansson
Uppteckningsår: 1938 Född år   i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

SÄGNEN FRÅN KARNA BERG

2

le göra för att de skulle få henne fri. Modern och prästen skulle
infinna sig vid bron. De skulle först och främst ha det märket,
så att de kunne känna henne igen bland dem andra, att när hon kom
på bron, skulle hon släppa ner sitt grimskafte i backen.

När de således var vid stället, prästen och flickans mor, kom
trollen ridande, och när de kom på bron, släppte flickan ner sitt
grimskafte på backen, och då sprang prästen fram och kastade över
hennes kapp, och döpte sedan om henne i ån. Och så hade de
fått flickan tillbaka.

Var det ovan omtalade Stensberg ligger, är mina meddelare okun-
niga om, de anser blott att det ligger norrut, antagligen i när-
heten av Kalmar.

5761

ACC. N:R.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Lage Nilsson
 Härad: S. Møre Adress: Gårdby
 Socken: Mortorp Berättat av: Aug. & Manda Johansson
 Uppteckningsår: 1938 Född år i

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

4

SÄGNEN FRÅN KARNA BERG

3

Fru Manda Johansson är den av makarna, som vet bäst reda på denna sägen. Hon var barnfödd i närheten av Karna berg, och hon har hört sägnen berättas av sina föräldrar allt sedan hon var liten. En sak är också tydlig: hon tror inte så litet på att vad som hon berättar är sant. Det har väl aldrig fallit henne in att ägna det här någon enda kritisk eftertanke. Och "det fanns trull förr", det håller fru Johansson med bestämdhet på.

Så är det blott att tillägga, att flickan var i skogen och gick och plockade lingon, då hon blev tagen av trollen, och hon var sedan i berget i sex månader.

Vad döpte prästen flickan till? På denna fråga av mig svarade mina meddelare först att det visste de inte, men just när jag

ACC. N:R. 5761

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Mortorp Berättat av: Aug. & Manda Johansson
Uppteckningsår: 1938 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

SÄGNEN FRÅN KARNA BERG

4

skulle gå, kom de ihåg att det var Karin han döpte henne till, och samtidigt gick det upp, såsom något som han hade visst om förut men glömt, för Johansson att Karin och Karna var samma namn - "om hon ens var döpt alls innan", tillade fru Johansson. Det var så förfärligt länge sedan händelsen skett, sade hon.

ACC. N:R. 5761

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Mortorp Berättat av: Aug. & Manda Johansson
Uppteckningsår: 1938 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

v: Lage Nilsson
Gårdby
Aug. & Manda Johansson
i

KÖLMANNA-PELLEN

De många berättelser, som cirkulera här om en illa beryktad person, som kallades Kölmanna-Pellen, skulle kunna vinna på att behandlas och upptecknas utförligare, men jag kan blott redogöra för vad jag nyligen hörde uppe hos "skräddarns i Nävraverka"; det är mina båda meddelare Aug. och Manda Johansson, som kallas så.

Han var en otäck stortjuv och mördare. En kompanjon till honom, som han hade, kallades Liven.

Fru Johanssons far hade en bror. Denne bror eller egentligen halvbror hette Kalle. Han var son säger fru Johansson till "Olof Svanfjäder", och han tog hand om hennes far, då denne var liten, ty föräldrarna till honom var döda, eller också brydde de sig in-

kulle få ha sitt till-
där, men "farbror" vil-
blev skjuten av Kölman-

hemifrån som vanligt,
k, som hade hört skott

or, som finns på ett
icka, som hette Karin,
lats i dessa uppteck-

ACC. N:R. 5761

Landskap: ..... Smål. .... Upptecknat av: ..... Lage Nilsson
Härad: ..... S. Möre ..... Adress: ..... Gårdby
Socken: ..... Mortorp ..... Berättat av: Aug. & Manda Johansson
Uppteckningsår: ..... 1938 ..... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

KÖLMANNA-PELLEN 3

Där skall vara fjorton rum, och folk, som har velat bese stället, måste taga en oxydd och fästa den vid ingången till grotterna, för annars går de sig vilse i rummen. Många bekanta till mina meddelare ha förundrat sig över stället. Det är så mörkt inne i rummen, att man måste ha ljus med sig, då man går dit.

Kölmanna-Pellen hade önskat att äta tre barnhjärtan. Han ville göra det, för att han skulle bli osynlig, och han hade ätit upp två.

Det var två småbarn, som var litet släkt till honom, som han hade slagit ihjäl, och tagit hjärtana av och ätit upp, men samtidigt hade han inte tagit hjärtana av de där barnen, utan han hade slagit ihjäl det ena först och ätit upp hjärtat på det,

ACC. N:R. 5761

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Mortorp Berättat av: Aug. & Manda Johansson
Uppteckningsår: 1938 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

KÖLMANNA-PELLEN

De många berättelser, som cirkulera här om en illa beryktad person, som kallades Kölmanna-Pellen, skulle kunna vinna på att behandlas och upptecknas utförligare, men jag kan blott redogöra för vad jag nyligen hörde uppe hos "skräddarns i Nävraverka"; det är mina båda meddelare Aug. och Manda Johansson, som kallas så.

Han var en otäck stortjuv och mördare. En kompanjon till honom, som han hade, kallades Liven.

Fru Johanssons far hade en bror. Denne bror eller egentligen halvbror hette Kalle. Han var son säger fru Johansson till "Olof Svanfjäder", och han tog hand om hennes far, då denne var liten, ty föräldrarna till honom var döda, eller också brydde de sig in-

ACC. N:R. 5761

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Mortorp Berättat av: Aug. & Manda Johansson
Uppteckningsår: 1938 Född år   i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

KÖLMANNA-PELLEN

2

te om honom.

Nu hade Kölmanna-Pellen önskat att han skulle få ha sitt tillhåll i det hemmet och gömma sitt tjuvgods där, men "farbror" ville inte vara med om det. Man tror att han blev skjuten av Kölmanna-Pellen.

För en gång efter det att han hade gått hemifrån som vanligt, kom han inte mer tillbaka, och det var folk, som hade hört skott på det hållet, där han skall ha gått.

Kölmanna-Pellen höll till i en del grottor, som finns på ett ställe här i bygden. Vid Karna berg. En flicka, som hette Karin, lär ha blivit bergtagen där (se på annan plats i dessa uppteckningar!).

ACC. N:R.

5761

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
 Härad: S. Möre Adress: Gårdby
 Socken: Mortorp Berättat av: Aug. & Manda Johansson
 Uppteckningsår: 1938 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

KÖLMANNA-PELLEN 3

Där skall vara fjorton rum, och folk, som har velat bese stället, måste taga en oxydd och fästa den vid ingången till grotterna, för annars går de sig vilse i rummen. Många bekanta till mina meddelare ha förundrat sig över stället. Det är så mörkt inne i rummen, att man måste ha ljus med sig, då man går dit.

Kölmanna-Pellen hade önskat att äta tre barnhjärtan. Han ville göra det, för att han skulle bli osynlig, och han hade ätit upp två.

Det var två småbarn, som var litet släkt till honom, som han hade slagit ihjäl, och tagit hjärtana av och ätit upp, men samtidigt hade han inte tagit hjärtana av de där barnen, utan han hade slagit ihjäl det ena först och ätit upp hjärtat på det,

ACC. N:R. 5761

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Mortorp Berättat av: Aug. & Manda Johansson
Uppteckningsår: 1938 Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

KÖLMANNA-PELLEN

4

och sedan hade han slagit ihjäl det andra sedan, men innan han hade hunnit slå ihjäl något tredje barn någonstans, så blev han gripen.

Live'n lär i de dagarna ha haft i uppdrag att skaffa pengar, så att de skulle ha kunnat taga sig iväg till Amerika, men han hann inte med det han heller.

Man säger att då Kölmanna-Pellen en gång var förföljd av folk, som skulle gripa honom, så var det bland dem som förföljde honom en bonde, som kunde springa ovanligt fort, och denne skulle ha varit nästan framme vid Kölmanna-Pellen.

Han var honom så nära, så att han räckte honom med en tjurmeg, som han hade med sig som tillhygge och slog efter Kölmanna-Pel-

ACC. N:R. 5761

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Mortorp Berättat av: Aug. & Manda Johansson
Uppteckningsår: 1938 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

KÖLMANNA-PELLEN

5

len med, men de fingo inte fatt i Kölmanna-Pellen, och han försökte sedan att taga livet av den där bonden, som hade rört honom, men sen blev han gripen och avrättad.

Han blev gripen vid påsk, och fördes in till "Kalmar celler". Då var det ett stort antal personer till att håll honom, och bland dem även en kvinna, nämligen den s.k. Fiskan, vilken han hade levt ilag med. Han avrättades redan dagen efter den dagen han var gripen, för man tordes inte ha honom i häktet över påskdagarna av fruktan att han skulle rymma, och för den skull avrättades han på dymmelonsdagen, och "han är den enda människa, som har blivit avrättad på en dymmelonsdag".

Avrättningen åsågs av bl.a. en kvinnlig anhörig till fru Jo-

ACC. N:R. 5761

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Mortorp Berättat av: Aug. & Manda Johansson
Uppteckningsår: 1938 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

KÖLMANNA-PELLEN

6

hanssons far eller farmor, som var ett barn, när den ägde rum.
Hon var 16 år och talade om den sedan, men det är 50 år sedan
hon levde.

ACC. N:R. 5761

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Mortorp Berättat av: Aug. & Manda Johansson
Uppteckningsår: 1938 Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12.

MINA MEDDELARE

Föreliggande sidor ha upptecknats efter August och Manda Johansson, Nävraverka, Mortorp socken. Av dessa är hr Johansson född i Arby sn, Södra Möre, år 1860. Hustrun är i ungefär samma ålder, och hon är född i Karlslunda inte långt från den ort Karna berg, som i uppteckningarna omtalas, och hon har växt upp där. De bo nu - som nämnts - i grannsocknen Mortorp.

Som uppteckningar efter Aug. Johansson föreligger jämväl en skildring med rubriken "I skräddarlära", med material från Stockholm, vilken inlämnas till Arkivet samtidigt med dessa uppteckningar.

ACC. N:R. 5761

Landskap: ..... Småland ..... Upptecknat av: ..... Lage Nilsson .....
Härad: ..... S. Möre ..... Adress: ..... Gårdby .....
Socken: ..... Mortorp ..... Berättat av: Aug. & Manda Johansson .....
Uppteckningsår: 1938 ..... Född år ..... i .....
.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Om marknadsliv m.m.

(Tillägg.)

En son till mina meddelare hette Frank. Han dog ung.

Då han tjänade på Öland, var han litet illa ute vid marknaden i Algutsrum, men räddades av en tattare, som tog honom i försvar. Frank Eriksson i Skogsby, hans husbonde, skulle ta sex hästar till marknaden, och Frank skulle fara dit i förväg med de fyra, och han var tillsagd att ställa dem så att det sedan blev plats emellan dem för de bägge hästarna, som Eriksson sedan skulle komma efteråt hemifrån med.

Han gjorde så också, men då kom det fram en bondson, som också hade hästar med sig, och nu ville tilltvinga sig plats för sina, där som Frank hade lämnat plats för de hästarna, som Eriksson skulle komma till marknaden med. De började träta, och bondsonen

ACC. N:R. 5761

Landskap: Smål. Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: S. Möre Adress: Gårdby
Socken: Mortorp Berättat av: Aug. & Manda Johansson
Uppteckningsår: 1938 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

Om marknadsliv m.m.

ämnade övergå till handgripligheter, när som tattaren, en ansedd slagskämpe, kom emellan och tog Frank i beskydd, sägande att den som rörde pojken skulle få med honom att göra.

På en fest senare, längre fram på året - det var också på Öland -, så skyllde den samme bondsonen Frank för att Frank skulle ha kallat honom för strejkbrytare (vilket mina meddelare anser att han bevisligen även var). Han ville göra upp saken med Frank medelst slagsmål, men även vid detta tillfället uppenbarade sig tattaren och kom till undsättning. Det var - säger fru Johansson - precis som om den där tattaren hade varit hennes sons skyddsande.

Vad det för övrigt gäller tattaren, så dog han hastigt vid en

ACC. N:R. 5761

Landskap: ..... Smål. .... Upptecknat av: ..... Lage Nilsson
Härad: ..... S. Möre ..... Adress: ..... Gårdby
Socken: ..... Mortorp ..... Berättat av: Aug. & Manda Johansson
Uppteckningsår: ..... 1938 ..... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15

Om marknadsliv m.m.

marknad i Nybro ett par år senare.

Han hade kommit in i ett stall för att väcka en bekant, en annan tattare, vilken visst inte var någon ovän till honom, men som emellertid låg i stallet och sov.

Då reser sej den tattaren, som låg där och sov - när han väcker honom, så reser han sej, och med detsamma han vaknar, så kör han en kniv i bröstet på den tattaren som skyddade Frank. Han "fick visst sju års fängelse för det, för tattarna får visst inte mer - de får visst inte så stränga straff", och han torde för närvarande avtjäna dessa år.